

L' A M O R D E J O A N .

~~un mur de pedra i de fusta que donava a la vinya del rajoler, i allí s'està.~~
~~un mur de pedra i de fusta que donava a la vinya del rajoler, i allí s'està.~~
~~un mur de pedra i de fusta que donava a la vinya del rajoler, i allí s'està.~~
~~un mur de pedra i de fusta que donava a la vinya del rajoler, i allí s'està.~~

Ara es passa els dies a les golfes, portant-hi eines i fustes i altres materials, i s'hi està moltes hores del dia i de la nit. S'ha fet obrir una finestra a la paret de les golfes que dona a la vinya del rajoler, i allí s'està.

A la nit no ens deixa dormir, de cops que dona i de soroll. No li podem preguntar res; està seriós gairebé sempre, però devegades es boig d'alegria, i amanyaga els gossos i les altres besties, i parla amb tothom.

Es gasta molts diners fent viatges a ciutat, i torna carregat de llibres que no deixa veure a ningú, i els tanca tots a les golfes.

Fa tres dies, un dels mossos murcians va pujar a les golfes, perquè la mare li va manar que portés un rellotge de pesos malmés que hi ha allí

- Joan el va trobar mirant per una escletxa de la porta de la seva habitació, i estava tant enfadat per aixó que va agafar el mosso i el va tirar per l'escala de les golfes avall; de tal manera que el pastor diu que el mosso te trencada la norella i que li costarà molt de tornar a respi-rar sense esforç.

Es per aixó i altres coses que tu ja coneixes que aquí no va tot com cal, i la gent que viu prop de nosaltres no te pau i ens tem.

Em fa por de com tenim les coses. ^{l'home} El ~~vell~~ del molí diu que no acabarem si Joan..."

Aquí, un dels fulls de la lletra estava tallat pel mig, i i no en vaig poder tenir l'acabament. Després de llegir-la, em van agafar ganes de re-mirar el retrat del vell. No em va ser simpàtic, i per primera vegada tenia ganes de barallar-m'hi. La meua admiració i estima eren per aquell Joan que es feia trobar maniàtic, i tenia ganes de mirar per les mateixes finestres que havia mirat

ell, i seure en les cadires ~~xxx~~ en que ell havia segut, i entrar i viure en aquell recó de golfes que tenia gelosament per ell tot sol. Volia tenir per ^{mi} el seu secret, i per mi la por, o l'odi, o l'admiració d'aquella gent del 1812 que vivien en el mateix tros de terra que el Joan extraordinari.

M'atreia de sobte aquella casa vella dels meus avis, gran, pintada de rosa i plena de punts de color de finestra. Hi havia passat dies feliços de nen, perquè allí hi havien ~~2~~ gallines i polllets per a empaitar i galls per temer, gossos que caçaven el menjar al vol i gats selvatges. Hi havia por en el celler, i en les sales grans, i jo vivia aventures anant-d'un costat a l'altre de la casa, i corrent fora d'ella.

-Llavors havia de tornar-hi, a reposar, i era content de pensar que em sentiria aprop del Joan desconegut, parent llunyà del qual no havia sentit a parlar mai. Vindria amb mi un amic, Pau, que era dissortat llavors, perquè una Teresina

qualsevol no havia encertat d'enamorar-se d'ell, com ell ho estava d'ella, i es sentia infeliç del tot i deixava que els altres el distraguessin i ell tractava tant com podia de no arribar a distreure's. Estava il·lusionat amb el viatge, i la lectura de la carta li va despertar un afany més fort que el meu d'entrar en coneixença de Joan.

Varem anar allí tots dos. Era igual a molts el camí d'anar-hi, i el viatge es retallava en el marc d'una finestra de tren. Passaven pals de ciment i arbres, tots iguals a l'un a l'altre, i només tardaven a passar els trossos de cel i les muntanyes blaves, núvols quiets i puntets blancs, que eren ermites i pobles.

El tren s'acaba en un poble gran, de cases que dormen sempre i carrers bruts. Només n'hi ha un de blanc que es un tros de carretera que s'allarga i empaita terres i cases, i porta moltes inquietuds amunt i avall de la seva esquena. Per allí varem passar, a cavall d'una diligència amb mo-

tor a gasolina, sorollosa i lenta, que ens va deixar al peu d'un camí de pujada des del qual es veia ja un tros de la casa dels meus avis. En tot el camí, Pau es sentia obligat a no somriure i a callar i fer tots els possibles perquè jo em donés compte de que en cada pal, en cada tros de terra o de cel, en les flors i pinyes i altres fruits i ocells, ell hi veia només l'imatge d'una Teresina que no era seva i que el feia disortat de viure. Jo pensava amb el meu parent llunyà, i mirava i trepitjava aquella terra que ell havia vist i sentit i no m'agradava de pensar en altres coses.

A mig camí, ens va venir a rebre Brillant, un gos sec, intel·ligent, que feia trontollar tots els ossos quan l'alegria l'obligava a remenar la cua. Em feu la merce de no mossegar a Pau perquè anava amb mi, i ens acompanyà saltant fins a la casa. En el pati hi havien descendents de les famílies de gallines i conills i gats que jo coneixia, sem

pre iguals i amb les mateixes costums incompre-
sibles.

De l'entrada de la casa en recordo sobretot que les rajoles sabien endavinar la pluja, perquè molt abans de ploure s'humitejaven i es feien relliscoses, i tothom allí se les creia i prenia les seves precaucions. Hi havia també, grabada amb un clau a la paret, una calavera. Jo li vaig fer, de petit, i ella mateixa em tiranitzava i em feia fer bondat. Aixís que venia la nit, em feia tanta por que no podia acostar-m'hi.

Sabíia que havia de trobar la meua avia en un dels tres balancins de la casa. En el de la cuina gran, o en el de la sala, o be el de la seva habitació. Estava a la cuina, i com cada vegada que em tornava a veure després de molt temps, obrí la boca i s'em quedà mirant, i després plorava i reia i m'omplia de petons. Del meu amic en feia molt poc cas, perquè em tenia a mi i no podia veure res més.

La primera persona que es veia després era

[A series of approximately 20 small, dark, wavy scribbles or marks, possibly representing a signature or a decorative flourish.]

generalment la meua tia. Donava blat de moro o aigua a les gallines, o preparaba uns grans perols de menjar pels porcs i els gossos. Quant es trobava amb mi feia un somriure dilatat, i s'en tornaba desseguida a cuidar les seves besties. Després l'oncle, que coneixia moltes histories de bones i males collites, i era insignificant, i després els mossos i pastors, que tenien un conjunt de mans poderoses, grans, i que menjaven molt aixís que en tenien avinentesa. Tots ells sabien explicar coses de soldats i de bruixes, i coneixien rondalles extraordinàries de mals donats, i ho contaven tot aixís que algú tenia ganes d'escoltar-los.

El meu amic i jo ens aposentarem en una de les habitacions davanteres de la casa, molt clara, que s'hi estava be. Tenia una finestra de pedra, on hi havien esculpits uns conills petits que s'empaitaven per entre espigues de blat. A dintre hi havia un armari gran, i una calaixera amb un globus de vidre que guardava una óliba dissecada;

La por a ella, de petit, em va fer menjar i dormir moltes vegades sense ganes. També hi teníem un llit amb capçalera de talla polícromada, plena d'angelets i nuvols.

Pau jugava amb una Remington que estava penjada a la paret. Havíà représ el seu somriure~~u~~ i em deia que es trobava meravellosament^{te}. A l'àmpit de la finestra s'hi retallava un tros de sol i jo, mirant-lo tenia el meu pensament molt lluny d'allí, no se si veient trossos de bosc, o de cel, o de fons de mar immensos. Pau em despertà d'un cop a l'espatlla i em preguntava si havia oblidat el nostre Joan extraordinari. Jo no m'en recordaba llavors, i m'en vaig avergonyir.

A l'hora de dinar, m'esforçaba en trobar la manera de preguntar a la meua avia per un seu oncle Joan, però no podia perquè un dels mossos parlava de lladres de gallines i l'atenció de tots era per ell.

Després, quan la vella se m'emportà com sempre

feia per ensenyar-me els nius de llorigons, li les llocades, i el rebost i celler, li vaig preguntar el que volia saber. Sense forçar gens la memòria, em digué:

- He conegut un oncle Joan que va acabar d'una manera estranya. Era un cap calent deien, o també que era boig i se n'explicaven coses que són difícils de creure. El cas és que jo mateixa n'hi coneixia algunes de ben extraordinàries. Però tot això ja tindràs temps d'esbrinar-ho. Vina ara als graners, i als cuba, que donen bo de veure.

PRIMERA VISITA A LES GOLFES.

Hi estavem ^{de} allí. Era època de sega i ens agradava estar entre els mossos i parlar amb ells, prenent el sol fort que ens assecava la pell. Mentre els segadors anaven guanyant ~~XXXXXX~~ espigues i s'engrandien els trossos de rostoll, sortien serps i llangardaixos, desensopits per les dalles. I taups i tot d'animals petits que s'esfereïen i ~~XXXX~~ tractaven de fugir.

Passejaven pels boscos i pels torrents, entraven a mines i coves. Pau ho trobava tot bé i jo n'estava content. Li havia ensenyat totes les coses de la casa que podien interessar-li: calaixeres i baguls amb secret, l'entrada, tapada amb maons, d'~~XX~~ ~~XXXXX~~ una foradada que ningú havia vist però que tothom creia segur que unia la nostra casa amb una altra que n'estava separada ~~XX~~ per un quart ^{d'hora} de camí (coses de la guerra dels carlins, deien); armes i ganivets antics, calaixos amb monedes velli-ssimes, fora d'ús i moltes altres coses que eren

agradoses de veure.

Ens guardavem la visita a les golfes per quan els de la casa estessin més acostumats a tenir-nos i no es cuidessin tant de nosaltres, per estar mes lliures i poguer recórrer tots els departaments. Però una estona de conversa amb la meva avia, no ens va deixar esperar mes de pujar-hi. Erem al voltant de la llar de foc la meva avia, els meus oncles, Pau i jo. Els mossos, després d'haver sopat, jugaven a cartes i es movien i es-cridassaven tant com nosaltres els permetíem. Estavem ensopits pel foc, i jo acompanyava les guspies amb els ulls, quan s'enfilaven per la xemeneia. Pau sostenia no se quina avorrida conversa amb la meva tia, i feia cara de son com els altres mentre parlava sense gens d'interès.

Tot de cop varem sentir soroll a les cambres de dalt, i Pau i jo ens desensopirem esbalaits, però els de la casa no en feien cas i a nosaltres ens sorprenia. La meva avia es reia de nosaltres i ens digué que seguessim, que ella coneixia la na-

turalesa del soroll i no haviem d'espantar-nos.

La mirarem preguntant, i ella no portaba gens de pressa a contestar-nos perquè la divertia la nostra perplexitat. Però s'enseriosí de sobte, i fixava lluny la mirada, endins del temps i feia esforç per recordar. Quan se li aclarí la cara, es dirigí a mi, i digué:

- Ahir em vas preguntar per l'oncle Joan. No se qui t'en pot haver parlat a tu, o com n'has conegut l'existència. El soroll d'ara i el vostre ensurt, m'ha fet pensar en una cosa que va passar fa molts anys. Jo era petita i alló em va impressionar prou per recordar-ho sempre. Va ser la primera de les coses sorprenents que jo recordo d'aquell oncle Joan per qui tu em vas preguntar. Era el sant de l'avi, i com cada any s'havien reunit a casa els parents; i tots els fadrins i noies de les cases d'aquí el voltant. Havien tots menjat abundantament, perquè l'avi era pròdig en aquell dia, i feia tastar els seus vins i els fruits de tota mena de les nostres terres, i des

~~del dia~~

del dia abans havíem delmat els galliners i colleres, i preparat els jocs millors de la nostra vaixella. De l'àpat no ens en preocupàvem gaire les criatures que erem allí, perquè no en participàvem pas com els grans, i nosaltres el que esperàvem eren les coques i empanades i lla-minadures que ens feia la tia Dolors, perquè era així l'alegria nostra pel sant de l'avi.

Els xicots i noies tenien altres motius de divertiment, perquè sempre en aquell dia, des del matí, teníem una cobla de músics a casa, i quan s'acabava de dinar, que durava molt, començaven les ballades i no paraven fins a l'hora de ~~dinar~~ sopar. Aquell ^{any} tot es feia millor que els altres, perquè el més petit dels fills de l'avi portava a casa per primera vegada a la seva promesa, que era a gust de tots, i tothom n'estava alegre. L'oncle Joan també n'era de content, i no pas el que menys, i tot el dia afalagava i feia manjagues al seu germà que era força més jove que ell,

i a la seva promesa, i els tractava com a fills, que ho semblaven, perquè per l'edat podien ser-ho.

Mentre a l'entrada es divertien els grans, la ~~canalla~~^{unbelle} jugavem al pati i feiem reguerots amb fang i aigua, que s'ens imaginaven rius i muntanyes, i l'oncle Joan era amb nosaltres, perquè la nostra companyia li era mes agradosa que la dels grans; i ens feia barquets de fusta o de canya, i amb ~~tro~~^{ll} trobavem mes bells els nostres jocs. A l'hora de berenar ens cridaren a l'entrada. Cada fadrí tenia la seva parella, i cada una d'elles parlavep baixet per ells tots sols, sense tenir esment dels altres. Estaven fatigats pel ball, i descansaven de gust. L'avi estava mes content del que acostumava en aquelles diades; es miraba el mes petit dels seus fills i tenia alegría a la cara. Al berenar, feiem també colla a part la ~~canalla~~^{els helips} dels grans, i l'oncle Joan era amb nosaltres; ens explicava contes de por que ens agradaven, tot i que ens costaven estones de malestar.

Estavem aixís, apretats l'un contra l'altre, es-

coltant a l'oncle, quan^t es sentí a dalt a les golfes un soroll força viu. Nosaltres ens tornarem blancs de por, i ni teníem esma de plorar. Alguna de les noies també s'espantà i els xicots reien i s'en burlaven. Com que devien estar cansats d'estar-se a l'entrada, agafaren canelobres i llums d'oli; es preparaven a pujar a dalt tots junts per divertir-se una estona amb la por de les noies. Alguns ja pujaven l'escala, quan l'oncle Joan, que s'havia ^{anant} ~~seriós~~ de cop, corregué cap allí i els tragué a empentes de l'escala i no deixà passar a ningú. Tothom es quedà sorprès i no sabí en que fer; ~~l'oncle~~ ~~xx~~ l'oncle es donà compte de que era extrany el que feia, i somrigué per força i deia que no calia que hi pujessin a les golfes, que eren les puputs que feien aquell soroll. Prou que ho sabien tots ben bé que eren les puputs—El soroll que us ha preocupat ara també venia d'elles—, però no podien comprendre el perquè els privaven amb tanta vehemència de pujar, i miraven amb recança i extranyesa a Joan, que els

aguantaba i feia cara de no deixar-los passar.
 Però l'oncle mes jove - es deia Fèlix - portaba
 de la mà la seva parella i no es prenia alló serio
 sament; pujà uns quants graons per passar a Joan,
 però ell l'engrapà i el tirà endarrera, i se li
 coneixia que li sabia molt greu de fer-ho. Fèlix
 estava vermell d'ira i es va aixecar ~~depressa~~ de-
 pressa i començà a colpejar a Joan, que no feu
 res per defensar-se; i aixó que era un homenàs
 que amb un petit esforç hauria pogut apartar-lo.
 Tots corregueren allí i separaren Fèlix, que plo-
 rava i es mossegava ell mateix de desesper. Tots
 els convidats començaren a marxar, i el pati s'om-
 plí de tartanes i de cascabells i de les llums de
 carruatges. L'avi n'era desolat de tot; anaba d'
 un costat a l'altre mirant a tothom, preguntant,
 i era el que feia més pena. L'oncle Joan s'asse-
 gué en un banc de ~~la~~ l'entrada, cap cot; l'avi se
 li acostà; li preguntava carinyosament que era el
 què li passaba, perquè havia fet alló. Ell li con-
 testà només que no volia que aquella gent pujessin

a les golfes. I aquell dia que va començar bé, acabava trist d'aquella manera; era el primer de molts d'altres que en vingueren després, en els que passaren coses estranyes. ~~Jo quasi no en tinc record, o molt llunyà. i m'es difícil de lligar unes coses amb les altres. I aixó que en cada casa de les que ens son veïnes guarden viu el record de l'oncle~~ ~~xxx~~ Joan."

Quan l'avia acabà de parlar, ens en anarem tots a dormir, perquè s'havia fet ben tard i ens era difícil de tenir les parpelles separades, encara que el relat ens interessava. Ens proposarem amb Pau pujar a les golfes a l'endemà, i aixó ens feia temer una nit llarga.

De bon matí, aixís que ens despertarem, no pensàvem en altra que en la visita a les golfes: del dia que començava només alló ens atreïa. I aixís que ens fou possible ens escaparem cap a dalt, a ~~xxxx~~ ~~xxxx~~. ~~xxx~~ S'hi anaba per una escala + de graons alts, que eren fatigosos de pujar i portaven al centre de les golfes, en el lloc on s'uní-

en les dos vessants de la teulada, formant esque-
na. S'hi veien moltes bigues entrecreuades, ple-
nes de claus que sostenien enfilalls de panotxes,
i a terra estava plé de moltes menes de fruits
que s'assecaven. Corresponien a aquell tros qua-
tre finestres i estava ple de llum; a la dreta d'
allí per on s'entraba, hi havia una porta petita,
que era l'entrada d'una altra part de les golfes
no tan gran, amb dues finestres, i que guardaba
moltes coses ~~ixinxerxibiles ixinxerxibiles~~ velles
i inservibles. Junt a l'entrada, a ~~sterrax~~ terra,
trobarem dos rellotges de pesos. Un d'ells tenia
l'esfera de porcel·lana, escrostonada, amb unes
figuretes pintades: ~~xxx~~ un rei amb una corona
molt alta i plena de punxes; tenia una cara quie-
ta, de rei de cartes, però el gest de manar per-
qué l'obeissin, i als seus peus hi havia un sub-
dit seu amb un genoll a terra; ^{amb} ~~per~~ una mà li pre-
sentaba un coixí amb una clau, i amb l'altre se-
nyalaba el cel, on hi havien dotze orenetes for-
mant cercle, i cada una portaba un número en el

bec. El segon rellotge era mes vell, però conserva-
ba els pesos, que l'altre no en tenia. En l'es-
fera s'hi endevinaba, mes que veure'l perquè que
estaba molt feta mal be, un home amb una eina de
treballar la terra; estaba dret, sepsse fer res, i
sobre seu hi havia un nuvol, i sobre el nuvol un
sol rodó amb una cara pintada, que reia; al cen-
tre del sol hi estaven clavades les minuterres.

A davant de la porta que servia per entrar en
aquesta part de les golfes, en veierem una altra,
que estaba tancada. Al meu amic i a mi ens sem-
blà que si quelcom d'interés haviem de trobar allí
era darrera aquella porta; i no anavem errats, per-
qué ella guardaba un tros d'història de Joan. Pe-
rò la porta era molt sòlida, i debía fer molt
temps que ~~xxxxxx~~ estaba tancada, perquè la fusta
era corcada i tots els ferros rovellats. Prova-
rem moltes vegades d'obrir-la, inútilment, perquè
estaba ben fermada. Però la porta era plena d'es-
cletxes que la travessaven; per una d'elles s'hi
ficava una corrua de formigues grosses; cada una

d'elles portaba un grà de blat i feinejaven per allí sense fer cas de nosaltres. A través de l'escletxa es veia un tros d'habitació clara, plena de teranyines, amb una taula i una mica d'armari (per allí no s'en podia veure mes) i un tros de paret pintada de color ocre; sobre la paret s'hi veia l'angle d'un marc d'un quadre que devia ser molt gran. L'angle del marc era negre, i a sobre hi havia, en relleu, un corn de l'abundancia i dues ancores clavades, i moltes flors en daurat.

Pau i jo x coincidíem en el desig d'entrar-hi, però la porta no cedia, i no podíem tirar-la a terra, en una casa en la que ens sentíem forasters. Varem acostar-nos a les finestres, i tots dos cercavem el mitjà d'entrar en l'habitació, però no el podíem pas trobar. Des de les finestres es veia molt tros de ~~xx~~ terra ~~xxxxxxx~~ plana i muntanyes. A sota hi havia el pati amb moltes gallines que bequejaven; mes enllà camps llaurats i rengles d'ametllers, i un camí ample que passava entre els camps i un bosc d'alzines, i anaba a parar a la carretera. A l'~~xxxxx~~

esquerra nostra hi havia un turó amb una casa gran i a sota del turó una altra caseta petita, pobre. A la nostra dreta, una altra casa amb un molí de vent, dels que serveixen per treure aigua, i al lluny, darrera molts camps de blat, el poble que teníem mes aprop. S'en veia la torre de distribució d'aigües, tres campanars i moltes xemeneies de fàbrica, i ja de lluny es veia trist i sòrdid, tal com era.

Pau em digué, senyalant el molí de vent, que allí devia haver viscut aquell ^{home} ~~veia~~ del molí de qui parlava la carta; jo pensava el mateix en aquells moments, i ens proposarem d'anar-hi.

603.2 8/1(14)
UAB

Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

TROS D' HISTORIA DEL MOLINER

A la tarda, la meua avia estava malalta. Es fadiga-
va massa feinejant i era molt vella, i ara ha-
via de fer llit. Amb el meu amic l'anarem a veure:
Portaba estrenyacapç i s'acotxava amb la flassaada²
just fins a deixar sortir el nas, i gemegava i de-
ia que s'havia de morir, però no tenia pas cap mal
seriós. A mi em sabia greu per ella, es clar, i
per mi mateix perquè no podiem demanar-li que ens
expliqués coses que ens interessaven, estan aixís.
Li varem fer companyia fins al vespre, i n'estaba
contenta. No ens atreviem a fer-la parlar del que
volíem, tot i que ella tenia ganes d'enraonar i
ens explicaba coses.

Deia que de jove ella no havia menjat mai llagos-
ta, perquè no li agradaba l'aspecte; no en sabia
el gust, doncs, ni tenia ganes de provar-lo. Però
una vegada va anar convidada a casa d'uns amics
del seu marit, i ens contava que allí tot anaba a

Llagosta

dojo, que a taula hi havien vins bons i ~~pollastres~~
pollastres i moltes menes de menjars. Ella no en
va voler de llagosta, perquè no li agradava. Però
quan la mestressa de la casa va saber que no n'ha-
via menjat mai, va volguer de totes passades que
en probés, i la pregava molt, però ella entossu-
dida que no, fins que la mestressa n'hi va posar
un trosset al plat. Ella en va tastar, per no fer
un desaire, ens deia, però la va trobar tant bo-
na, que era el menjar que mes li agradava de tots
els que coneixia. Però no s'atrevia a demanar-ne
mes, a dir que ara li agradava quan abans havia
dit que no, i deia que quasi ploraba de rabia a
ella mateixa al veure la plata plena i tots els
altres que en menjaven. Solament de recordar a-
quell menjar, s'hi dalia, se li alegraven els
ulls i es llepava els ~~llavis~~ llavis..

Cap al tard tenia febre i desvariejava. Em deia
a mi que em tragués la manta de la butxaca, i pre-
gaba al meu amic que em perdonés, que jo no sabia
tractar amb reis, i deia que tenia moltes ~~ganes~~

gallines que de li volien menjar els peus, però que no podien, perquè portaven tot el bec untat amb besc. Després estava parlant molta estona, i es dirigia a una vitrina de sobre la calaixera, on hi havia una Mare de Deu, i ella s'imaginaba que el seu marit era tancat allí, i li deia que s'esperés, que quan hagués donat els llacsos als conills hi aniria ella i l'obriria. Després es va adormir, i nosaltres baixarem a sopar.

A l'endemà l'avia estava millor, però no ~~podia~~ ^{es podia} ~~fatigar~~. A mig matí, Pau i jo decidirem fer una visita al molí, i hi anarem. El camí que hi portaba era el que passaba enmig dels camps amb ametllers i el bosc d'alzines. Era molt ample, per passar-hi carros, i bonic. Anant-hi, es passaba per un hort gran, on hi ^{havia una mina petita amb} ~~hi~~ moltes reinetes i granotes, que es capbussaven des del jonc on estaven enfilades aixís que sentien venir gent, i no es deixaven caçar. Després venia un camp de ~~nogueres~~ nogueres que s'acabava per

una banda, en el camí, i per l'altre en un torrent vorejat de canyes, i després el camí gran continuaba fins a la carretera, però n'hi havia un altre de mes estret que passava per davant del molí, i anarem per aquell.

El molí era una caseta petita, amb un safareix mes gran que ella, i una torre circular amb la roda d'aspes a dalt. A davant de la caseta, hi havia la porta, amb una finestra reixada a cada banda; de manera que la porta semblava la boca, i les finestres els ulls d'una cara agradable. La gent del molí era pobre, i tot el voltant de la casa, els horts i les gabies de les besties, es veien pobres i feien pena.

Tot el camí havíem estat preocupats Pau i jo, perquè no sabíem com fer amistat amb l'home del molí, i menys com encaminar la conversa cap allí on ens interessava. Però confiavem en l'atzar, i no vacilavem pas gaire. Sabíem de l'home del molí que era vell, que era bo i que s'estaba amb la seva dona i la seva neta. Es el que ens en havien

dit a casa; i ademés que tots tres vivien d'el
poc que els donava el seu hort.

A davant de la porta hi havia una nena ajupida,
terrejant. Anaba bruta, plena de terra, i porta-
ba un pot vell d'alumini en una mà, i en l'altre
una pala, i furgaba amb ella la terra. Cassaba
grills i quan en tenia un el ficaba dins el pot.
Jo l'havia vist alguna altra vegada, perquè ve-
nia a casa a que li donguessim llet, o oli, o d'
altres coses que ells necessitaven; no ens va cos-
tar gens de fen-s'hi amics, perquè ens oferirem
a ajudar-la en la seva feina i ella acceptà. Es-
tavem tots tres gratant la terra, o escoltant d'on
venia el cant dels grills amagats, quant es sen-
tiren crits i miols a dins de la casa, i va passar,
volant sobre nostres, un gat, i va caure aprop d'
allí on erem. Tenia clapes blanques i negres, i
era gros; es va quedar estabornit, però contínua-
ba apretant amb les dents un tros de carn a mig
coure. Va sortir el vell del molí amb un bastó,
amb el qual havia llençat el gat fins allí. Es-

tava enfadat i escridassaba la bestia i li deia
lladre. La nena hi va correr mig plorant i renya-
va al vell perquè havia maltractat la bestia. A l'
home li sabia greu ja, perquè estava torbat, i no
sabia ~~quinoxxxxxxxxferxxxi~~ pas que dir ni quina cara
fer-hi; es van emportar el gat cap a dins de la
casa, i ens deixaren a Pau i a mi amb el pot d'a-
lumini plé de grills a fora. Ens varem acostar
cap a la casa, i allí a l'entrada hi havien el
vell i la nena, ~~xx~~ i el gat, que ja s'havia refet
i s'acabava d'engolir el tros de carn. L'home feia
cara satisfeta i es veia que n'estaba content de
no haver fet molt mal al gat, i ell i la seva neta
l'amoixaven, amb aire de demanar-li perdó. Quan
s'adonaren ~~xxxxxxx~~ que nosaltres erem allí,
la nena s'acostà i ~~xxxxxxxi~~ em prengué el pot
de grills i l'ensenyà al seu avi; ell se l'empor-
tà a dins, cap a una de les habitacions amb fi-
nestra reixada.

Quan va tornar ens preguntà si erem de la casa Ro-
sa, acostant-nos cadires i pregant que seguessim

Casa Rosa era el nom que donaven a la casa dels meus avis la gent d'allí, pel color de les seves parets; li diguerem quep si, i se li va conèixer que ens tenia estima per aixó, perquè havia rebut molts favors de la nostra casa. Era un vell tímid i li costava de parlar, però nosaltres començarem a parlar-li de coses de la terra, i amb aixó s'animà, perquè tenia moltes ^{coses} per dir-hi i moltes queixes; ja que li costava molts esforços i en treia poc profit. Tenia ganes de confiar-se a algú que estés disposat a compadir-lo, i tot ell era animació, animació que no tindria per cap altre tema. Però de sobte callà. Semblava que temés que nosaltres poguessim creure que ens deia alló perquè l'ajudessim, i pensar-ho li era dolorós.

Llavors va entrar una dona petita, vella i arrugada com un cep. Mes que res d'ella s'en veien els ulls, petits, amb una flameta de voluntat que els omplia tots. Ens va saludar com si ens

coneguéis de sempre, amb un somriure de jove, sense gens de tafaeria. El vell n'era alegre de que vinguéis la seva dona, perquè feia estona que callaba, de torbació que tenia.

Ens varem estar encara força estona amb aquella gent simpàtica, i ~~xxxx~~ acabarem amics i al marxar ens van fer prometre que hi tornariem. I hi tornarem moltes vegades després, i ens fou fàcil, en una d'elles fer parlar al vell del molí del tros que ell coneixia de l'història de Joan. I ens digué:

-«Gairebé tot el que jo se d'aquell Joan, es pel meu pare, que n'era amic i el coneixia prou per poguer-lo judicar millor que els altres. Jo en recordo poca cosa, perquè era molt petit; ~~ella~~ ^{ella} a casa el meu pare, la meua germana i jo. A la meua mare no l'he coneguda mai, perquè va morir molt poc temps després d'haver nascut jo. Llavors tot ens anava d'altre manera, perquè el riu no estava eixut, com ara, i amb ell l'hort ens era prou per viure be.

Mes que fets concrets de Joan, en se coses aïllades, i sobre tot el concepte que en tenia el meu pare,

que era molt diferent del de l'altra gent.

Joan passava moltes vegades per aquí, a cavall, de bon matí. Jo l'esperaba llevat, mig adormit encara, perquè em pujés a la grupa del cavall, com sempre feia, i em portaba-fins a la carretera, i allí em baixava i jo m'entornaba cap a casa i ell seguia el seu camí cap a ciutat. De retorn sempre ens duia quelcom per a la meva germana i per mi, i per aixó nosaltres en feiem molt cas i estavem contents quan el veiem.

Amb el meu pare anaven moltes vegades junts. Ell venia a casa a cercar el pare i sortien, per parlar només, i s'estaven força estona a fora. Confia va coses al meu pare que no hauria dit a ningú, i s'aconsellava d'ell. Mes tard la seva amistat es perdé, tenien ressentiments l'un de l'altre, però mai he pogut saber perquè.

Joan tenia un gènit molt viu, i es pegaba amb la gent per poca cosa. Era un home ~~hater~~ fort, i quan engrapava algú el deixava mal ~~parat~~ parat. Però desse-

Guàrdia li passaven els enfadaments, i llavors li sabia molt greu; tant, que el meu pare l'havia vist plorar de vegades, i procurava desfer el mal que havia fet, de manera que algun n'hi havia que era afortunat d'haver-lo fet irar, perquè li pagava amb escreix el dany sofert.

Força temps avans de marxar d'aquí per sempre, Joan es comportava de manera que tothom el prenía per boig; però no ho era pas.

Una vegada (ja sabeu que era una criatura jo llavors), jugant amb la meua germana li vaig dir "Joan boig". El meu pare s'en va enfadar tant d'aixó, que em va pegar una bufetada, l'única que jo recordo haver rebut d'ell. I aixó que en aquell temps el meu pare i Joan no eren ja tan amics com al principi, i es feien una cara molt diferent de la d'abans.

De gran, quan ja feia molt temps que Joan havia fugit- perquè va fugir, ja us ho explicaré -el meu pare ^{em} va dir algunes coses, d'una manera vaga, però a mi em va semblar que ja podia entendre'n

prou per comprendre moltes de les coses de Joan.
 Prop de la vostra casa, separada per deu minuts o un
 quart de camí, que passa per marge*s* de vinya i de
 bosc, hi ha la casa dels ~~XXXXXXXXXX~~ corrals nous, ja
 ho sabeu. Ara no cultiven ells les seves terres, i
 fan vida de senyor, perquè poden fer-ho, i només ha*bi*
 ten la casa durant l'estiu, ~~hi era XXXXXXXXXXXXXXXX~~
 viuen a ciutat la major part de l'any. Però abans, en
 temps de Joan, ells treballaven la seva terra, sense
 que aixó vulgui dir que no estessin be, perquè te-
 nien molts mossos i molta terra i els seus corrals
 sempre eren plens de bestiar. No recordo de quantes
 persones es componia la família en aquell temps, per-
 què jo no els coneixia pas, i encara que els hagués
 conegut, el més segur es que no m'en recordaria; ~~el~~
 meu pare no m'havia parlat mai mes que de dos perso-
 nes d'aquella casa, que son les que tingueren mes re-
 lació en la vida de Joan. Era una d'elles l'hereu:
 tenia la mateixa edat que Joan, però no valia pas
 tant, perquè ni era intel·ligent com ell, ni sabia ad-

ministrar tan bé la casa. No s'amoinava gaire per res, fora de beure, i en aixó si que sobresortia. Aquest home (no en recordo el nom, tot i que el pare me l'havia dit moltes vegades) el van casar amb una seva cosina de ciutat; era una boda arreglada, sense tenir en compte la voluntat dels nuvis; però ella per força, perquè era molt jove, i ell perquè era una mica taujà i tan se li donava de tot, els casaren.

- El cas es que un dia comparegué l'hereu a la seva casa dels corrals nous amb una dona jove i bonica: una senyoreta de ciutat fina, delicada i ~~xxx~~ ~~xxxx~~ intel·ligent, i amb una cultura prou sòlida per enlluernar a tota la gent que la voltava. Va fer molts esforços per a ~~adaptar-se~~ adaptar-se al nou ambient, però no ho conseguí pas, i tot el temps que va estar en aquella casa devia sentir-se disortada.

- Joan, poc temps després d'haver arribat ella, va canviar del tot: cuidava els seus vestits i la ~~sav~~

seva persona com no havia fet mai, i li entrà de sobte un gran afany d'instruir-se, de llegir, i descuidava cada dia mes els afers de casa seva. Es va enamorar de la mestresseta dels Corralis Nous, i feia tot alló per ella; la vostra casa anava cada dia pitjor, per aixó, però Joan es preocupava d'altra cosa.

No conec exactament tota l'història, però se que ella es va enamorar d'aquell pagés somniador, que feia proeses per ella, que ho deixava tot per ella i que la tractava ~~xxxxxxx~~ amb ^{amb} consideració i respecte que ningú d'allí; i que ~~xxxxxxxxxxxxxxxx~~ es veien i enraonaven sense que el marit els fes gaire nosa, perquè des de que era casat bevia mes i mes i estava embria gairebé sempre.

Va ser tan gran el canvi de Joan, era tan inexplicable per al seva familia i la gent qu el coneixia, que s'hagués tornat dropo de treballador que era, i estudiós, i presumit ell, que era un pagés, i feia coses tan fora de raó (per a enlluernar la

seva estimada) que van començar a temer que havia perdut el seny, i ningú n'endevinava la causa, o si l'endevinaven s'ho callaven. I fins el dia que ell i ella fugiren, la gent no hi veié clar, i aquí es quedaren el taujà de l'herou embriac, i la casa vostra malparada. Joan ~~xxx~~ i ella viviren a ciutat, l'un per l'altre, sense que mai mes se n'hagi sapigut aquí altra cosa.

Després d'haver fugit ells, el meu esdevingué trist i no era bo per res, i ~~xxxxxxx~~ enmalaltí, i tardà molt a refer-se.”

Aquest relat ens feu explicables algunes coses, però en quedaven d'altres que no les podíem comprendre encara, i retornarem a casa somniosos pensant amb aquell Joan que ara ~~era~~ ^{trobarem} ~~era~~ mes humà i seguia sent extraordinari. No sospitavem llavors que Joan havia d'influir en la vida de Pau i en la meua. Caminavem poc a poc, sense dir-nos res.

A mig camí, es va esllavissar un tros de terra sota els meus peus, i vaig caure per un marge. Em vaig torçar un munyó, i de moment em va semblar

que no tenia importancia, però s'em va inflar la
mà, i no podia moure els dits, i em feia un do-
lor insuportable.

La mà em feia mal, i no m'en podia servir gens.
Per a poguer curarme-la el mes depressa possible, vareig decidir anar a ciutat. Per altra banda tenia ~~tenia~~ ganes d'anar-hi, perquè l'enyorava, com em passava sempre que n'havia fugit. Pau s'oferí a acompanyar-me, però vaig refusar, perquè ell estava be allí i jo tenia ganes d'anar sol. El meu mal era lleu i jo no necessitava la companyia de ningú, i vaig marxar sense ~~men~~ el meu amic.

Després de dos dies la mà ja no estava gens inflada i podia moure els dits i servir-me'n, i vaig decidir retornar a casa de la meua avia. Era dematí al arribar jo al poble on paraba el tren per anar allí on volia, i no tenia automòvil per a prosseguir el viatge, en aquella hora, i vareig tenir d'anar a peu. Sortint del poble per la carretera que l'unia amb el mon, hi havien moltes fàbriques que treballaven i feien molt soroll; les seves xemeneies demanaven admiració i respecte.

Després venia un pont, amb barana de pedra, plena de creuetes gravades amb agulles de ganxo i ganivets, record dels que s'havien matat llençant-se del pont, perquè no eren valents per recordar. I prosseguia la carretera, amb moltes etzavares i pols tova; des d'ella es veien, al lluny, muntanyes blaves d'infinit, en les que jo havia estat, i no m'en feia l'efecte. Puntets que eren ermites en les que jo havia entrat, i ara podia tapar amb l'ungla del dit petit de les meves mans; ratlletes lleus, grises, breus, que eren camins que m'havien cansat de guanyar. Seguint la carretera, venia el cementiri, sense els xiprers d'uniforme, trist. S'en veia, abans que res, un angel de marbre blanc amb les ales i les mans plegades, que encomanava silenci. Jo hi tenia molts morts de la meva familia allí, i cada cop que hi passava m'aguantava de respirar, perquè allí l'aire tocava molta carn que es podria. Allí Joan hi tenia el seu tros, buit, perquè havia volgut morir en una altra banda.

Després venia una esglesia quieta, que era l'es-
 toig d'una Mare de Deu miraculosa, representada
 en molts ex-vots, i que tenia per ella l'ofrena
 d'ampolles i pots plens de tumors en alcohol, i
 trenes i vestits arnats i crosses velles. Des d'
 allí ja es veia la teulada de la nostra casa, i
 l'era, i el camí era mes fàcil, perquè s'en veia
 l'acabament.

Vaig arribar a casa en una hora en la que ningú
 m'esperava; i tot estava quiet, perquè cadascú
 era a la seva feina, i en la casa només devien
 quedar-hi la meva avia i la meva tia.

L'avia estava llevada, i la vaig trobar en el pa-
 ti. Ja tornava a fer la seva feina, i llavors te-
 nia una gallina agafada pel coll, i li feia obrir
 el bec de banda a banda, per a treure-li un tronc
 o alguna pedra que s'havia empassat i l'escanya-
 va. Quan l'avia em va veure somrigué, i picava de
 peus a terra i caminava depressa, per ensenyar-
 me que ja no li feia mal res. Desseguida ~~m'agafà~~
 m'agafà la mà, i em prenguntà com la tenia i tin-

gué alegria quan va veure'm curat. Em va dir que Pau era a caminar pel bosc, que ho havia fet cada dia, i se m'emportà cap a dins de la casa. Després, quan em va veure reposat, sortí a fora amb una faldada de moresc, i no es va cuidar mes de mi.

La meva tia era a portar l'esmorzar als mossos, i jo estava sol a dins de la casa.

Jo pensava amb Joan i amb la seva història i les golfes, i aquesta idea m'obsessionava. Vaig pensar que era una bona ocasió per a provar d'obrir la porta del tros de golfes que no coneixia, i vaig pujar a dalt depressa.

La porta estava tancada amb un forrellat, per fora. Eren dues barres de ferro forjat, perpendicular l'una a l'altra, en forma de T. La barra horitzontal es ficava en un forat de la paret, i es mantenia ferma per l'altre barra, en la que hi havia un pont de ferro que es ficava a dins del pany, i mantenia la porta tancada.

- Vaig veure que podria separar la barra horitzon-
tal - i obrir la porta per tant - desvastant el
tros de paret on hi havia el forat, fins a destr-
truir-lo, i deixar lliure el travesser. Vaig cor-
re a baix, a cercar un ~~xxx~~ martell^s dels que
serveixen per esmolar les dalles, i amb ell va-
reig començar a colpejar la paret, i en feia sal
tar trossos de maó i d'argamasa. Treballava de
manera que vaig suar desseguida, i tenia els sen
tits tan excitats, que sentia alhora l'olor de to
tes les coses de les golfes. El cervell em colpe-
java les parets del crani, i els cops ressonaven
en el meu coll, en els polsos, amb glopades de
sang que em congestionaven.

- El meu martell va trobar l'acabament de la barra
de ferro, però la porta no cedí, perquè la fulla
d'ella estava com clavada a terra, de pols d'anys
que hi havia. Gr^atava a terra amb les ungles, fins
a fer-me sang, però vaig haver de reposar, perquè
la ~~ma~~ mà em feia dolor. Després, la porta s'obrí
amb un petit esforç, i vateig poguer entrar.

Era una habitació bonica, alegre, per estar-hi be. Les parets eren pintades amb un color vermell llós de terra, ocre; en la paret del fons, hi havia una gran finestra, oberta en el gruix de la paret, que tenia aprop d'un metre. A banda i banda de finestra, tallats en la pedra, hi havien dos bancs. La finestra estava oberta, i hi entrava el sol per ella, i 'el marc es retallava groc en les rajoles. El sostre estava plé de nius d'orenetes, i d'aranyes, i d'altres besties.

Al centre de l'habitació hi havia una taula petita, i una cadira de boga; arreconada en una de les parets laterals, hi havia una estanteria de fusta sense pintar, plena de llibres. L'estanteria era ~~xxxxxxxxxxxxxxxx~~ barroerament construïda, de manera que es veia que ho l'havia fet cap fuster d'ofici. En l'altre paret estava penjat un gran retrat a l'oli, enmarcat amb la motllura que havíem vist per l'escletxa de la porta. Era el retrat d'una dona jove i bonica, graciosa, que contreia la boca per riure plena d'opti-

misme. Era morena i els cabells li brillaven com un disc de fonograf, i se li cargolaven sobre el front en petits hams deliciosos; tenia les orelles rosades, de nina, i els ulls rodons i oberts que miraven lluny i tenien ganes de viure. Tenia el nas inclinat a una banda, i es veia que aixó era defecte del pintor, i no d'ella, que no podia tenir-ne, i aixó li donava gracia encara, i el nas es el primer que hauria besat d'aquella cara bonica. El marc tallava la figura en bust, i del vestit només s'en podia veure un coll alt ~~dda~~ de seda negra que acabava en un cercle d'escuma blanca de puntes; i una agulla de pit de vidre negre, amb un colom de metall incrustat a sobre, que portava una flor en el bec. En el travesser horitzontal inferior del marc, hi havien unes lletres blaves sobre daurat que deien "Adelina"; i ella era l'amor de Joan.

Ara comprenia el perquè Joan no volia que ningú pujés a les golfes, i li descobrissin quelcom que li era molt car de guardar. Jo estava una mica

enamorat de la dona del retrat, i no la veuria mai. No podia comprendre com "ell" s'havia guanyat aquell retrat, i l'admirava.

Sobre la taula, en les parets, en ~~ix~~ l'àmpit de la finestra, hi havia gravat a punta de ganivet el nom d'Adelina, i tota l'habitació era per estar-hi algú que estimés ~~xx~~ a aquella dona.

Vaig sortir a la finestra, i des d'ella es veia una boira baixa blava que el sol feia ~~xxxxxxx~~ transparent, i era un vel fi entre jo i tot el bosc de pins i el tros de cel i els camps. Des d'allí es veia la casa dels corrals nous. Ara totes les seves finestres eren obertes, perquè els seus amos l'habitaven. Jo era la primera vegada que la veia amb senyals d'haver-hi gent, aquell estiu, i me la vaig mirar amb atenció. Era voltada de pins i tenia les parets molt blanques. D'allí veia una de les parets laterals de la casa; hi havia un serrell de finestres, i sota d'elles un gran pati ~~daxxaxbark~~ descobert i una galeria d'arcs. Vaig comprendre perquè Joan havia triat aquell lloc i

s'hi havia fet obrir la finestra: podia veure-hi perfectament la casa, i seguir a la seva estimada amb els ulls, quan sortia al pati, o a les finestres.

Del pati en sortia una petita escala que baixava a un recó d'ombra; era un gran lledoner amb una taula de pedra a sota. S'endevinava que allí devia haver-hi aigua, una font, o una mina, perquè estava tot cobert de molssa; i tot, la casa, les finestres, el pati i el recó d'ombra era un lloc per somniar. Jo no l'havia vist mai com llavors aquella casa, i aixó que l'havia mirat moltes vegades. Em vaig assentar en un dels bancs laterals de la finestra, i vaig pensar que Joan s'hi devia haver passat moltes hores, seguint la silueta de la seva estimada d'un costat a l'altre d'aquells tros de casa que es podia veure.

Després em vaig aixecar, i mirava el terra i el sostre, i les parets d'aquella habitació. L'estanteria era plena de moltes menes de llibres, triats a l'atzar, sense cap control intel·ligent. Hi havien

llibres d'estudi, novel·les dolentes, llibres de religió. En vaig agafar un: era una geografia matemàtica del baró d'Ortaferrà "brigadier de infanteria con uso de uniforme de mariscal de campo". Era un llibre petit, confortable, ~~una~~ agradós de tenir a les mans. Després un altre de cobertes grogues, amb unes lletres al llom: "Juegos de manos". Gravat al boix, en la primera pàgina, hi havia una reunió de desvagats que es miraven amb la boca oberta a l'autor del llibre, que feia jocs de mans. Després ~~XXXXXXXXXX~~ venien uns versos ~~Ubras~~:

"Yo, por no quedar sin nombre,
me llamo Rafin Cancaya,
Rastagol, y Culebú,
nombre del diablo, que ensaya
encantos en el infierno,
de quien aprendí con maña
la ciencia de embelesar,
i jugar de la cucaña..."

I ~~Ubras~~ dugues pàgines ~~Ubras~~ d'aquest estil. L'autor ~~di~~ d'aixó, i d'una serie de jocs de mans infantils que venien després, era "Pablo Minguet é Yrol."

Després vaig agafar un altre llibre vell i mal·més: "Gritos del Infierno para despertar al Mundo". Mentre el fullejava, vaig sentir que a baix em cri

daven, i vareig baixar. Ja era hora de dinar, i l'estona m'havia passat depressa. A baix tenien neguit perquè Pau no havia vingut encara; i deien que els altres dies de molt abans de l'hora de dinar que era a casa.

Tardava molt, i varem esperar una hora quasi, però no podíem estar sense fer res, perquè teníem que hagués passat quelcom de mal al meu amic. I tres dels mossos, el meu oncle i jo sortirem de la casa, per explorar els boscós i mines, i els pous, i tots els llocs que podien ser perillosos.

Era migdia i el sol era intens que feia bullir la sang; sobre l'horitzó, lluny, i aprop meu, la calitja trencava el paisatge en ondulacions bellugadisses, i tot semblava vist a través d'un vidre mullat.

Vaig entrar a la mina gran: un galapat gros va botar per sobre de la meua espatlla, des d'una pedra sortint de la volta de la mina, i va desapareix^{er} en la fosca. Ell era l'única cosa viva que s'en veia d'allí, i tot tornà a quedar quiet.

~~Després vaig seguir avall~~

Després vaig seguir avall, cap a l'hort gran. Ex
L'aigua del safaretx era transparent, i s'en ve-
ia el fons. Ni allí, ni a l'hort, ni en la seva
mina, hi vaig trobar rastre de Pau. Després vaig
baixar al torrent, i caminava per ell, amunt, de
retorn a casa. Esperava que el meu oncle, o els
mossos, haurien tingut més sort que jo; però vaig
sentir que em cridaven, i era Pau qui ho feia. Es
tava en un nivell ^{uns elevat} que el que jo em trobava, en un
marge. Al seu costat hi havia una noia vestida de
blanc. Pau corregué cap a mi, i ajudà a la noia a
baixar al marge. Quan foren al meu costat, Pau ens
presentà. Maria es deia ella, i s'assemblava tant
a la dona del retrat de les golfes, amb Adelina,
que me la vaig quedar mirant força estona, sense
dir res. No tenia esma de preguntar a Pau perquè
s'havia retrassat, i caminava al costat d'ells
amb el cap baix. Ella era encisadora i reia i par-
lava i expandia gràcia per tot el seu voltant.
La varem deixar, perquè aixís ens ho va demanar,

en el camí dels corrals nous (ella vivia allí).

Quan estiguérem sols, Pau em digué:

- Tens tafaneria a la cara. Ja t'ho explicaré tot,
que val la pena, però ara correm a casa, que tinc
necessitat de ~~xxxixx~~ menjar.

Col 3 2.4/1(30)

Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

P A U C O N E I X A M A R I A .

Al arribar a casa, tots en van tenir prou amb molt poques explicacions, perquè tenien mes ganes de menjar que d'escoltar a Pau. Després de dinar, Pau i jo ens quedarem sols a l'entrada; els gossos i nosaltres teníem molta feina en fer fugir les mosques. N'hi havia moltes allí, perquè un tros de sol entrava per la portalada, i les mosques s'hi agombolaven. Però s'hi estava be ~~xxxix~~ per l'ensopiment de l'hora, i era un bon moment perquè m'expliqués ~~xxxxx~~ allò que jo tenia interès de saber. I Pau no es feu pregar gens:

- A la tarda del dia que tu vas marxar a ciutat jo estava avorrit aquí, sol, i em varen agafar ganes d'anar a llegir al bosc. Portava un llibre amb mi, i vaig sortir cap a la carena de l'altra banda del torrent. En realitat tenia mes ganes d'ajassar-me sota els pins i mirar el cel, que

de llegir. Però vaig trobar la manera de lligar les dues coses, i em vaig ajeure sota un arbre per llegir. Era una novel·la el que jo duia, i l'acció transcorria en un palau d'una ciutat moderna: tapiceríes, marbres i porcel·lanes, vestits d'etiqueta. Quan l'autor describia els carrers d'una ciutat moderna, amb els autos i llurs bozines, xiulets i crits, tot era buit per mi, en el mig d'un bosc espès, plé de murmuris d'insectes voladors, de rumors de fulles que topaven entre si em peses pel vent, i de soletat del bosc, poblada de carícies de soroll, i de mons petits de petites besties. Tan desplaçada era l'acció de la novel·la en el lloc on jo em trobava, que vareig deixar de llegir. Arrencava trossos d'escorça i amb el ganyivet hi feia dibuixos i objecces. Al meu costat, a terra, dues menes diferents de formigues es barallaven, i vaig dedicar la meva atenció a aquesta petita batalla. A terra estava plé de caps i potes arrencats; devia fer força estona que alló durava, però combatien amb ferocitat encara, i la

lluita tenia interès. Me les estava mirant, ~~quan~~
quan vaig sentir ~~un~~ un tret molt aprop d'allí,
i una infinitat de perdigons es varen anar a cla-
var en el tronc del pi on jo estava ^{revelat} ~~apocot~~. Els
perdigons van passar tan aprop del meu cap que em
vaig quedar ~~xxxxx~~ una bona estona sense esma de
fer altra cosa que mirar, mirar sense veure ni pen-
sar res. Després em vaig aixecar ~~drak~~, poc a poc,
i dret, que ~~podíxxxixxxx~~ ^{dominava} ~~uella~~ mes tros de bosc, no
em va ser possible de veure res d'anormal. Lla-
vors vaig sentir un altre tret, mes lluny i en
una altre direcció, i el clapit d'uns gossos que
caçaven, i una veu femenina que els atiava. I al
fons del torrent, lluny de mi, vaig ~~veure~~ una silue-
ta blanca que corria, i algú que cridava als gos-
sos. La veu es va anar perdent, i després, per
mes que vaig cercar en aquella direcció, no vaig
trobar res ni nòngú. Jo estava convençut ~~quaxix~~
que el primer tret no anava dirigit contra mi, i
que alló havia sigut casual, que l'extrany caça-
dor ni tan sols s'havia adonat de mi. Però no

comprenia que algú s'atrevis a caçar en el nostre bosc en epoca de vedat; ni la veu femenina ~~ni~~ ~~ni~~. Al vespre d'aquell dia, va venir el guarda bosc a casa, i ens digué que havia sentit trets, i preguntava si algú de nosaltres podia dir-li quel com d'aixó. Jo li vaig explicar el que en sabia, i prometé que faria el que pogués per ~~trobar~~ ^{arbrinar} qui era el caçador ~~furtiu~~ furtiu. "La teva familia no es va preocupar gens de tot aixó. Deien que mai, en temps de vedat, havien faltat caçadors arriscats que donguessin feina als guardabosc." I em vaig passar tot el vespre escoltant històries de caçadors furtius. A l'endemà, tot l'ocorregut no m'interessava pas tan com jo creia, i de tot, el que recordava mes intensament era la baralla de formigues i els petits forats que els perdigons havien fet en l'escorça del pi. I vaig tornar al bosc, perquè allí m'hi trobava millor que en altres llocs. No vaig pensar mes en el dia a ^{avans}, i les hores em van passar planes, grises. Em sentia ensopit, mandrós de recordar res.

Al vespre va venir altra vegada el guardabosc, i tenia l'aire de saber coses noves. Ens va dir ~~un~~ que els amos dels corrals nous ja eren a la casa, aquella temporada. Després, que la que havia caçat en el vostre bosc, era una Maria, filla del propietari dels corrals nous, que ell havia sorprés cassant, i la va acompanyar fins a casa d'ella, i allí el seu pare la va renyar, sense energia, i li deia que no tenia necessitat de fugir dels seus terrenys, que eren prou grans, i anar a delinquir en els dels altres. Ella només lamentava el que jo hagués ~~xxxxxx~~ estat a punt d'esser ferit per la seva culpa, i de tot el demés en feia molt poc cas. El guardabosc es va deixar convencer per ells es clar, i deixà la noia i ~~xxxx~~ els gossos i l'arma que ella duia, en la casa del seu pare. Després va consultar a la seva família ^{si havia fet} malament o no, i aquí tots van trobar que havia fet be. Deien que Maria era un cadell esbogerrat, una noia malcriada, i començaren a explicar coses d'ella. Deien

que de petits tu i ella havíeu jugat junts moltes vegades, que un dia tu vas ~~cassar~~ una papallona davant d'ella, i perquè vas atravesar el cap de l'insecte amb una agulla, per donar-la a Maria, es va enfadar tan que va agafar una pedra i la va llençar contra tu, i tu et vas presentar a casa amb una papallona morta als dits, amb la cara bruta de sang i plorant. Després deien d'ella moltes altres coses, de noia de ciutat, que son ~~moltes~~ difícils de comprendre per la teva família i les trobaven condemnables. Però en resum ningú en va fer gaire cas i varem anar a dormir pensant en altres coses.

Avui m'he llevat pensant en tu. He cregut que ~~tardava~~ tardaves massa en tornar i temia que la teva mà t'hagués portat complicacions. Però m'he tranquil·litzat pensant que els teus pares ens haurien avisat si el teu mal empitjorés. I he sortit cap al bosc, com els altres dies, amb un llibre sota el braç. Tenia una mandra inmensa i per primera vegada em començava a cançar d'aquí. He anat al ma-

teix tros de bosc de sempre. Desitjava que tu tornessis, per proposar-te l'acabament de les nos tres vacances i la represa de la vida normal. Avui al matí aquí feia vent, i per aixó en el bosc s'hi estava mes malament que els altres dies. Tot contribuía al meu malestar. Ademés, al comen^{aigua}çar la carena, a l'entrada del bosc, una branca baixa m'ha fet aquesta esgarrinxada a la cara. He arrencat amb rabia la branca i la triturava amb un afany de criatura venjativa que ara m'averگونyeix. I ni tan sols m'he preocupat de netejar-me la sang que m'ha sortit de la ferida, que a l'assecar-se m'ha ratllat mitja cara en una crosta repugnant. Tot just m'he posat a llegir, mig aje-gut a terra, he vist un llangardaix que s'enfila-va pel tronc d'un dels pins de vora meu, i es que-dava aturat a mitja soca. Tots els reptils, i els d'aquesta mena especialment, em produeixen una ex-citació nerviosa intensa, barreja de por i de fàs-tic i de rabia. He agafat una pedra per esclafar-

li el cap, i ja tenia les mans enlaire a punt de llençar la pedra, quan algú m'ha agafat el braç i ha deturat l'impuls. M'he girat depressa, i al meu costat hi havia la noia del vestit blanc que tu has ~~xxxxxx~~ vist, Maria. Feia una cara d'enfadament graciosa, i em renyava perquè volia ~~matar~~ ~~un~~ un animal que no em feia cap nosa. Jo patia perquè anava vestit de qualsevol manera, i perquè tenia l'esgarrinxada a la cara i tot plegat em donava un aspecte lamentable. No se fins a quin punt el guardabosc s'havia ajustat en la descripció de la meva persona, en explicar a Maria l'episodi del tret; ella m'ha conegut, i mig seriosament, mig en broma, m'ha dit:

- Hauria enmalaltit del disgust si el meu tret hagués fet blanc sobre vostre. No foreu prudent d'apoiar el cap en un tros de pi que havia de rebre una perdigonada. Però no, seriosament, passo una mala estona cada vegada que penso en això. Us vareu espantar molt? Tenieu ganes de fugir,

o d'amagar-vos, o de correr al meu encalcç?
Va dir tot aixó depressa, somrient. Després, sen
se deixar-me temps de respondre, em va pregun-
tar si en la vostra casa hi havien xicots i no-
ies, com passavem els dies, i em digué que ella
tenia por d'avorrir-se, i si ami m'agradava la
companyia de les noies. Eren tot de paraules d'
una veu agradable. Ha vist que jo em preocupava
d'arreglar els meus cabells, els meus vestits, d'
amagar la ferida de la meua cara, i s'ha quei-
xat d'aixó, deia que ho trobava inútil, perquè
amb les mans solament no em seria possible d'
arreglar tantes coses desarreglades.

Hem estat parlant molta estona, i el temps al cos
tat d'ella fugia depressa. M'ha parlat del seu
pare, dels seus germans, de la seva casa. No se
par exactament perquè, jo li he parlat de tu, i
l'anerim a veure
ha dit que tots dos, que la ajudessim a no avor-
rir-se.

Després has vingut ~~xxx~~ tu. Jo no sospitava l'ho

ra que era, i no ^{tenia} ~~tenia~~ gens de neguit.

Ella es bonica, no? L'anirem a veure a casa se
va. La coneixies tu a Maria, de gran ?y..

Jo de Maria, nena, no en recordava res, o gaire

bé res. Ni de l'incident del cop de pedra. To

tes les cicatrius del meu cap ~~tenien~~ tenien una
història curta i vulgar, i cap corresponia a alló
que m'havia dit Pau, ni me n'havia parlat mai la
meva família. Recordava que de petit, jugant a
casa de la meva avia amb una nena que podia ser
Maria, ella m'havia fet un petó, i m'en vaig es
pantar i la renyava; vaig pensar molts dies en
aixó, i temia que un tros de cel caigués sobre
nostre per castigar-nos.

Ella anava allí els estius solament, i jo a l'es
tiu no hi havia anat de molts anys, i per mi a-
quella Maria que havia vist era del tot descone
guda. L'unic lligam entre el meu record i ella,
era el retrat de les golfes; i aixó era molt re-
cent en la meva memòria.

M A R I A , E L M E U A M I C I J O .

Vaig ensenyar el retrat de les golfes a Pau, i li deia el que jo en pensava, els trossos que ell ens permetia refer de la mica d'història de Joan que volíem conèixer, i la semblança que jo trobava entre Maria i Adelina. Ell digué que l'explicació que ens permetia l'habitació de les golfes i el retrat el desinteressava, i que el meu parent havia perdut interès. Trobava que Adelina i Maria no s'assemblaven gens, o que era molt poca la semblança, i que en tot cas només podíem atribuir-la a la casualitat, perquè no ens era possible de trobar cap lligam lògic entre les dues dones. Jo veia que això no li interessava ~~ho~~. Es va posar a parlar desseguida de Maria. Vaig comprendre que Pau, des del moment que coneixia l'existència d'una noia bonica prop de nosaltres, es creia obligat a galantejar-la, i a con

siderar-nos rivals l'un a l'altre. Pau es divertia en aixó, en feia una aposta; i aixó que devegades n'havia sortit sospirant, entristit i sentimental. Jo tenia timidesa davant de les noies i mai sabia que dir, i quan deia alguna cosa m'en penedia desseguida i em tornava vermell cada vegada que hi pensava; no creia fer gens de nosa a Pau.

La primera vegada que varem anar a casa d'ella, Pau es va vestir pulcrament i va necessitar molta estona per a fer-ho.

Jo hi devia haver anat alguna vegada a la casa dels corrals nous, però no recordava pas com era, fora dels trossos que s'en veien des dels llocs on jo acostumava a estar de casa la meua avia. Del dins de la casa no en recordava res, m'era del tot desconeguda.

Pel camí, Pau i jo parlaven de quina manera ens rebrien en aquella casa, quina cara hi fariem i com podriem presentar-nos.

Al pati de la casa, gran, tancat per rengleres de corrals, hi havia un xicot com de la nostra

em havien veut

~~no havia~~

d'ell qualsevol cosa. Al veure'ns, va parar de cantar, s'aixecà i es dirigí cap a nosaltres i es preparava a dir-nos quelcom, però va sortir Maria de la casa, i fou ella la que ens va rebre. Portava un vestit blau clar, i tota ella era ben bonica. Ens va fer entrar a la casa. L'entrada era gran, rica, lletja. Les parets eren d'un color clar, de taronja, i estaven plenes de pintures dolentes i retrats de família. Tot feia mal als ulls, s'hó estava malament, perquè fins allí arribava l'olor del bosc i de la terra, i el mal gust i l'encartronament de l'entrada s'hi trobaven mes desplaçats.

El cosí de Maria - es deia Emili - des ~~d'allà~~ del moment que la va veure donava voltes prop d'ella i l'obsequiava, i semblava un gosset

~~mmm~~ carinyós. Maria parlava depressa, la

~~seu~~ boca no era prou ràpida per a dir el que pensava, i ni tan sols deixava espais de temps a Pau per a dedicar-li gentileeses.

Poc després d'arribar nosaltres, va sortir d'una de les habitacions que tenien porta a l'entrada, el pare de Maria. Era un senyor gros, amable, poca cosa. Sota el seu llit hi tenia sempre un taüt a mida i curava de tenir a punt un jaqué negre per si es moria de repent, que era la cosa que mes temia. Va ser amable amb nosaltres, s'en va cuidar molt poc. Portava, al sortir, un diari i es va posar a llegir al pati.

Emili sofria cada vegada que Pau deia alguna cosa ~~xxxxxxx~~ a la seva cosina, i de veure'l tan neguitós per aixó em venien ganes de galantejar a Maria.

Aquella primera visita a casa d'ella, va passar en una conversa buida; ~~amb unes quantes paraules~~ ~~mentres~~ hi tornarem moltes vegades, gairebé cada dia, i perdiem les hores en jocs de penyores i passatemps. Maria ens feia la mateixa cara a ~~els~~ tots tres. En els jocs, en totes les coses en que es necessitava enginy o habilitat, Pau era el millor de nosaltres, i jo feia un mal

en tot, i Emili era un pallasso trist que feia riure de pena. Pau ⁶sabia fer mes coses amb un joc de cartes, ⁶sabia explicar mes coses divertides, i era sempre ell el que provocava rialles i admiració en Maria; es movia ⁶menys cohibit que nosaltres i ens portava ventatja en tot.

Maria m'agradava, em trobava be sentint-la i veient-la prop meu. Jo no havia besat mai a cap noia i tenia ganes de besar-la a ella, i em preocupava molt de com l'abraçaria, de si seria ridícul, i de la manera que ella reaccionaria.

Creia que s'enfadaria i fugiria de mi i perdria la seva amistat. Pensava en la sorpresa de Pau i Emili si Maria em preferís a mi, que sempre n'estava apartat i era el que deia menys coses ~~✱~~ i el que semblava interessar-m'hi menys. Aquesta sorpresa del meu amic i del cosí d'ella, el meu amor propi satisfet, era el que mes m'atreia d'aquella aventura. De Maria a mi no m'hauria costat ~~XXXX~~ d'enamorar-me'n, però jo creia que ella no volia res mes que fer distretes les hores

d'aquell estiu; tot el mes que jo esperava era obtenir d'ella un petó primer que els altres dos. Però ~~ho~~ ^{la} em sabia incapaç de fer-ho.

María era una noia somniadora; era una mica tonta i se li coneixia en moltes de les seves coses. Però ^{tot} era graciós ~~en~~ ella i la seva companyia era agradable.

Pau a les nits somniava a María, i de dia només parlava d'ella. Em deia moltes vegades que tenia l'acabament de les vacances, perquè no li seria tan fàcil veure a María.

Emili creia que María a mi no m'interessava gens i que ella tampoc feia ~~xxxxdaxxi~~ gaire cas de mi, i per aixó sol em tenia simpatia. De Pau no podia creure'n el mateix, i veure'l prop de María li era desagradable. Sempre feia el que podia per a allunyar a Pau d'ella i es valia de petites intrigues. Se l'emportava per a ensenyar-li colleccions seves de qualsevol cosa; per ensenyar-li llibres o litografies velles, o trossos de la

casa que ell creia interessants. En una d'aques
tes visites a la casa, Pau va veure en una ha-
bitació on només hi havien coses velles inser-
vibles, un marc ~~que~~ tenia les mateixes ~~dixxxxix~~
mides que el retrat d'Adelina. En les vores in-
teriors del marc, sobresortien tires de tela,
que deví~~en~~ haver estat tallada amb alguna eina
esmolada. Pau va suposar, per l'estil i el ta-
many del marc, que havia servit per a enquadrar
el retrat d'Adelina, i que Joan l'havia prés d'
allí.

Cada vegada que jo en quedava sol amb Maria, ens
posaven a parlar del temps si era de dia, i ca-
llavem~~la~~ i miravem al cel per veure caure estre-
lles si era de nit. Ella amb mi no parlava tant
com amb els altres, perquè advertia la neva tor-
bació cada vegada que hem preguntava alguna co-
sa.

Jo creia que no podia esperar res de Maria. Ella
i Pau sortien junts moltes vegades, a caminar
pel bosc i pels camps, i podien parlar moltes es

tones per a ells dos sols.

Un dia, cap al vespre, 'estaven Maria, Emili, Pau i jo a l'entrada de la casa d'ella. Emili estava mes insuportable que les altres vegades, perqué tot el matí d'aquell dia, Maria i Pau l'havien passat junts. Havien sortit molt aviat, i no varen tornar fins a l'hora de dinar; jo vaig haver de suportar a Emili tot el matí. Aquell vespre ell feia tots els possibles per'emportarse'n a Pau, per allunyar-lo d'ella.

Maria i jo sostenien a part una conversa. Parla-
vem de llibres, en sembla, i ella m'indicava el seu gust, les seves obres preferides i els seus autors. Pau i Emili discutien no se de que. Pau semblava preocupat, li passava quelcom important i se li coneixia a la cara.

Emili conseguí el seu objecte, i s'emportà a Pau cap a dins de la casa, per a fer-li sentir uns discs de fonograf nous que havia portat de ciutat.

A mi em feia pena quedar-me sol amb Maria. Havent-hi els altres dos aprop, no em

sentia obligat a dir-li gentileeses, però al
quedar-nos sols tenia ~~la~~ sensació de ~~XXXXXXXXXX~~
~~XXXXXXXXXX~~ ~~XXXXXX~~ ridícol si no ho feia. A
quella vegada, ~~XXXXXX~~ seguirem la mateixa con-
versa. Jo no sentia pas el que em deia Maria.
Enraonava depressa, seguit, amb força, de quel-
com que no m'interessava ni a ella ni a mi. Jo
tenia la vista perduda en el radi d'acció on es
~~XXXXXX~~ movien les seves mans, petites, que ges-
ticulaven i recolzaven i donaven valor a tres
paraules que no en tenien.

De dins de la casa arribaven els sons d'una mu-
sica descolorida, de disc. Es descabdellava su-
au, persistent; ella omplia tot el meu pensar i
em transformava. Maria no deia res, i jo tenia
una de les seves mans entre les meves i no m'
havia donat compte de com li havia retingut.
Ella era prop meu; "ella" eren coses sonniades,
trossos de felicitat, triomf. Els seus ulls, qui-
ets, serens, s'havien aturat en els meus; i sen-
tia l'alé d'ella cada vegada mes aprop de la me

va cara.

La música va parar. ~~Eix~~ Es tornaren a sentir els grills, i milers d'altres insectes que omplien el capvespre d'alegria. Em vaig separar de Maria, i tenia la sensació de buit, de "res", cap pensament s'aturava en el meu cervell, m'era impossible de retenir cap idea.

El fonògraf amagat recomençà una altra melodia lenta, poderosa; em portava molt lluny de mi ma teix. Sonniava amb roderes minuscules de disc, amb grills de faula ~~xxxxxx~~ amb capa i guitarra. Tot el vespre era plé de mi, els boscos, les ~~xxxx~~ terres, infinits retalls de cel.

Agafava ~~a~~ Maria per la cintura, l'apretava contra mi, sentia aprop l'olor d'ella.

La vaig abraçar fort i la vaig besar. Els meus llavis, sobre els d'ella veren fer un soroll desagradable; com l'espètec petit ~~xxxxxxx~~ d'una miniatura de xurriaques.

Ella va riure. M'apartà suaument, m'agafà les mans i se m'emportà cap a dins de la casa, amb

Pau i Emili.

Jo estava excitat i parlava mes del que acostu-
mava i devia dir bestieses. ~~xxx~~ A mi em feia l'
efecte que era feliç, que estava content. Però
en el fons estava plé de tristesa pel soroll in-
sospitat del meu primer petó.

Ja era tard llavors, i Pau i jo havíem de retor-
nar a casa. Maria ens despedí tranquil-la, com
sempre; ella no sentia res.

Pau estava preocupat, trist, i no se perquè la
seva tristesa m'encomanava una mica d'alegria.
Jo pensava amb Maria, n'estava content, em sen-
tia important. L'hauria volgut aprop de mi, i
esborrar a petons aquell primer petó. De tot, de
tot, el que em feia mes mal era el desencís d'
aquell petó.

Em sentia culpable de la tristesa de Pau, i hau-
ria volgut ~~parlar-li~~ ^{parlar-li} per distreure'l de Maria, però
mecànicament vaig parlar-li d'ella. Ell m'agafà
pel braç, i em preguntà si valia la pena, per
Maria, de canviar una vida, de destruir ilusions

per l'illusió. ^{d'ella} Jo li vaig dir que si, que per ella
es podien sacrificar moltes coses. Li deia aixó
amb vehemencia i ho sentia plenament. Pau, des de
llavors deixà molta de la seva tristesa, i quan
arrivarem a casa, era ell el que estava alegre,
i trist jo.

Em va costar d'adormir-me pensant amb els llavis
de Maria, i els d'Adelina. Els llavis d'Adelina!...
Tenia ganes de pujar a les golfes per veure'ls i
em vaig adormir pensant en aixó.

UB 3.29/1(24)

Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

ÚLTIMA VISITA A LES GOLFES.

Em vaig despertar molt d'hora. A l'obrir els ulls, vaig veure la finestra davant meu, amb els vidres de color de plom. Plovia, i les gotes s'enganxaven als vidres i feien un soroll agradable, de timbals de nans.

Patia per recordar el que havia somniat; en recordava coses deslligades, absurdes: un cavall desbocat dintre l'aigua, voltat de peixos, un claustre de catedral ple de bombolles; i Adelina vestida de negre, besant a Emili. Jo estava presoner en un núvol i m'ofegava i volia sortir-ne per separar Adelina i Emili.

Però hi havia alguna altra cosa que no podia recordar, i m'esforçava i em sentia el cap pesat. Em vaig acostar a la finestra. L'aigua havia fet molts bassals al pati, trossets de cel enganxats a terra. A fora tot era gris;

~~Quan~~ Em vaig girar cap a la cambra, i la trobava acollidora, confortable. Llavors em vaig

adonar per primera vegada que Pau no era al seu llit, i devia fer estona que n'era fora, perquè els llençols eren freds. Però això no em va preocupar gaire, perquè al pensat amb Pau vaig recordar-me de Maria i estava plé de felicitat. Vaig pensar en el meu desig del dia avans de veure el retrat d'Adelina. Em vaig vestir depressa, pensant en ella. ~~~~~~~~~

Vaig pujar a les golfes. El retrat d'ella sobresortia de totes les demés coses.

Allí m'hi sentia be. Pensava: «Joan entrava aquí enamorat, hi havia una dona que pensava en ell. Jo també tinc Maria, que es deu recordar del meu petó, que serà meva»

Adelina m'obsessionava. Era bonica, bonica; em vaig acostar al retrat i vaig fer un petó per Maria sobre els llavis pàl·lids d'Adelina. La tela era freda, i una esgarripança lleugera m'obligà a apartar-me'n. Estava alegre i tenia ganes de cantar. D'un salt vaig passar per sobre una cadira de prop de la finestra, i mirava a

fora; continuava plovent i el cel i la terra s'unien per infinitat de línies de punts d'aigua. La casa dels corrals nous era embolica-
da en pluja; en veia les parets mullades en gr
grosses clapes, i me les mirava agrahit, per-
qué elles guardaven a Maria. Devia dormir, o
potser estava desperta i pensava amb mi.

Résprava fort, em sentia be i cantava i deia
coses deslligades en veu alta. Em vaig fixar
que a sobre la taula del centre de l'habitació
hi havia un llum de petroli i una llibreta ve-
lla que jo no havia vist mai. I la ploma esti-
logràfica de Pau. Ell devia haver estat allí,
atret potser pel retrat d'Adelina.

Em vareig assentar davant de la taula; tenia la
ploma de Pau a les meves mans i la mirava i la
trobava estranya allí.

La llibreta em va interessar i vaig començar a
fullejar-la. Era de Joan i estava plena d'ope-
racions aritmetiques i de notes. Joan hi devia
apuntar totes les coses d'interés per a l'ad-

ministració de la finca. Compres i ventes de terrenys i de bestiar, reparacions a la casa, sous dels mossos. Pàgines de números i petites lletres roges.

Espaiades, deslligades del demés, hi havia notes breus, d'impressions de Joan. Parlava de festes majors, de la gent de casa seva, de moltes coses ~~curioses~~ tendres, absurdes; d'ametllers blancs, del fruit de les seves terres, de cavalls ferits, de besties boniques i de trossos de terra bells. ~~amb una gran quantitat de~~

Al peu d'una pàgina hi havia un nom tatxat: Adelina. Després, ~~en~~ gairebé totes, hi havia el nom d'ella o la lletra inicial. Gradualment cessaven les notes referents a la finca i la llibreta era plena d'ella:

"Avui l'he vist. La meua mare devia ser aixís de jove. Voldria tenir una germana com ella"

"M'agradaria preguntar-li que pensa de mi i que m'ho digués sincerament."

"Ella tenia els ulls d'haver plorat. Jo no po-

dría tolerar que ell la pegués”

“He anat al molí. Enric la vol, però no podrà lliurar-la d'ell. No hi ha res que em lligui aquí a mi, però a Enric sí”

“Tot sobra al meu voltant. Tolero a les besties, a les persones, a les coses, totes les ^{coses} que fan mal a ella i prenen trossos de la vida d'ella”

“Per ell i per Enric, voldria tenir-la i fugir lluny i donar-li i prendre-li felicitat. Ella ho val tot i voldria viure amb la vanitat de la possessió d'ella”

“Em faria por de tenir-la, perquè amb ella es ~~per~~ perderien per mi totes les altres coses, i no podria mirar altra cosa que ella, i els arbres i els gossos i tot el que estimo ^{ava} no farien la meua alegria ni la meua tristesa i hauria de provar una altra vida, que temo i desitjo i faré meua”

“Treballo i visc amb els altres i penso, i res té valor perquè no tinc l'acabament de res. Però vull que d'aquí al final sigui per mi la me-

va vida, i no la tindré sense ella»

»Per ella, Enric fuig de mi, però jo ho donaria
~~tot~~ per ella»

La llibreta era plena fins al final de notes d'aquest estil, tristes o alegres, de vegades plenes d'esperança i d'altres de pessimisme, però sempre amb una fermesa que les unia totes. L'amic enamorat fugia del Joan enamorat, i ell ho sentia, i en totes les pàgines «ella» i «Enric» es repetien i sobresortien de les demés coses escrites.

Joan era feliç si ella l'havia mirat una vegada i dissortat si no ho havia fet, i els seus dies passaven aixís i ell els fixava en la seva llibreta. En els moments de tristesa escrivia malament d'Enric, i en els moments de felicitat li tenia ~~xxxxxxx~~ llàstima i el planyia.

Però Joan triomfava i va ser per ell Adelina, i en les darreres ~~px~~ pàgines hi havia escrit amb caràcters grossos, les darreres paraules:

»Ella m'estima, i em seria mes ~~xxxxx~~ fàcil explicar la tristesa dels altres que l'alegria me

va. Res serà impossible per mi i fugiré amb ella, la robaré d'ells i ho tindrè tot i mai mes sentiré por de viure. Soc feliç i tinc llàstima dels altres, de tots els que no viuran amb mi. Ella ho es tot i jo la tinc a ella»

Llàstima dels altres, de tots els que no viurien amb ell, llàstima de mi, ell, que ens havia robat Adelina, ~~xx~~ "tot", avans que nosaltres.

Veia dos reflexes intermitents en les galtes de tela d'Adelina. Sentia fredor dintre meu i calor a fora; estava tancat en una petita cel·la de maons, molt mes petita que el mon, i allunyat d'ell. ~~xxxxxx~~ "Ella" era un trosset de tela prima davant meu, amb brillantors de fora, de cel, sobre la seva cara de rosa. Estava quiet, movia els meus dits davant dels meus ulls, i en ells hi veia tota la tristesa pel que jo no podia esser, llàstima de mi. Tenia ganes de plorar per totes les coses agradables que no

eren fetes per^{mi}, per tota la felicitat que havien de viure els altres, i em sentia infeliç, tenia davant meu un bloc espés que no podia ce dir.

Fugir amb ella!

Amb ella, tenir-la, i fer meua una mica de la gloria d'ella almenys; colgar en els seus ulls els pensaments ambiciosos, matar amb els meus llavis sobre la seva boca paraules de vanitat que no podria pronunciar mai. Escoltar d'ella alabances d'un triomf que només podria sentir ella.

Moltes llàgrimes em pujaven per la gorja, tenia els ulls envidriats, i contreia els llavis i reia, per espolsar amb un gest de pallaso l'amargor ~~deixant~~ de l'inutilitat que ~~tenia~~
podia tenir ~~sortir~~ ~~per~~ la meua vida.

Volia, llavors, el meu nom imprés sobre molts lloms de llibres, molta gent que el conegués, i a ella per a dir-me i ~~recordar~~ recordar-me in-

mortalitat.

Timbal·lejava amb els dits sobre la taula, xiulava, ~~xiulava~~ ^{tenia} i tota la cara mullada de ~~llàgrimes~~ llàgrimes. Jugava amb un tros de paper de sobre la taula; havia buidat sobre la llibreta el dipòsit de la pluma estilogràfica, i l'escampava amb l'index de la meua ^{meua} dreta i omplia la taula de ninots de pàrvul ~~riallers~~ ria llers.

Vaig aixecar-me de la taula i mirava a fora. Plouia molt llavors, una cortina espesa d'aigua ho grisava tot.

Perqué plorava i reia? Perqué tenia tan lluny Adeline i Joan i Maria, i tot, tot que era res per mi, perqué una cançó de nens m'absorbia i en xiulava la tonada suau, i em distreia de tot amb ella.

Em quedava Maria, allí baix, darrera la pluja, i la volia tenir, fer-la meua, omplir d'"ella" una llibreta com la de Joan, fugir tots dos també, i tenir llàstima dels altres.

Tenia gana, i ara era aixó el que retenia amb
mes intensitat en el pensament.

Vaig ~~baixar~~ baixar i vaig esmorçar, de gust, a-
legre, plé d'optimisme.

Ningú dels de casa sabia res de Pau, deien que
no l'havien vist aquell matí i se n'estranyaven.
Mentres parlavem d'aixó, Emili va entrar a casa,
i estava suat, groc, i feia cara de volguer dir
moltes coses alhora i no encertava a dir-ne cap.
Jo temia que em vingués a dir quelcom de mal
que hagués passat a Pau, i el sacsejava furiós
i li exigia que parlés.

- Han fugit... Ell i Maria han fugit... junts...
a baix hi ha una carta d'ella...

Emili tremolava, tenia mirada d'estúpid, perdu-
da. Feia pena.

Fugir? Perqué havien fugit, si no en tenien ne-
cessitat. I jo no havia pogut lluitar, jo en-
cara era dels "altres", que necessitaven llàstima.

Tenia ganes de riure d'ells, ganes de cri-

dar-los que no em tinguessin gens de llàstima...

~~Un~~ m'hauria agradat ^(éixer) ~~un~~ ^{un munt} pocavergo-
nya.

Poguer entrar a qualsevol ~~xxxxxx~~ casa desconeguda que estessin dinant i po-
sar-me a dinar amb ells i deixar-los ben parats.
O poguer donar una puntada de peu a algú, sem-
pre que pel carrer m'en vinguessin ganes, a co-
ses per l'estil.

A la ciutat em proposava viure d'una manera no-
va, que em faria jo.

Els carrers del poble ~~xx~~ estaven plens de ^(dents) ~~un~~
Passaven pel meu costat sense fer-ne gens de cas;
devegades em venien ganes d'aturar-ne alguna, i
fer que es fixés amb mi. Però la por de que al-
gú fes amb mi ^{el} ~~ho~~ que jo havia fet amb el pollas-
tre, m'ho impedia.

Les dues noies, que havien escoltat tot el que havia dit el nostre veí, es varen passar la resta del trajecte parlant be d'ell. Deien que el trobaven més agradable que molts de millors físicament, i que l'haurien preferit a molts d'altres. Després, jo pensava que l'home del cap gros no havia dit més que nicieses, però que hi devia haver una manera de moure's, de portar-se i de dir les coses que podia atreure a la gent.

Vaig arribar a la ciutat i encara pensava que dues noies boniques s'havien fixat elogiosament en un home del qual jo m'havia rigut per una seva deformitat física, i no havien fet gens de cas d'així de mi.

"Potser ell, tan ridícol, també m'hauria pres a Maria "

Pensava aixó, i em feia ràbia.

i de Maria i de tothom.

El silenci del museu em permetia sentir tota l'importància de mi, i una mitja rialla persistent que m'adoloria els múscles de la cara omplia tot aquell meu moment de viure.

La presencia d'un guardià del museu s'emportà el meu aplom, i altra vegada sofria la feixuguesa de la pose.

novament
~~Altre~~ ^{novament} ~~cop~~ al camer, se
m'aparegué de sobte, ~~que~~
totes totes l'absurditat de la
fugida de pan i Maria que
els feu fugir? Ben mirat
totes les explicacions es refugiaven
en la seva humana mentalitat.
Si un curiós irregular haquí
volent dessecar aquell ~~et~~ episodi,
hi hauria trobat, en tots els as-
pectes i en tots els personatges,

una gran brulador formidable.
 - Començava a partir una massa
 d'avorrit, i com a resultat can-
 sava els tres de vida immediata
 que deixava darrere seu. M'an-
 corava hoc a hoc al ~~interior~~
 de la ciutat, la respirava;
~~una~~ ~~fenomen~~ familiar Venia a
 despertar una veie de record
 un fenomen familiar en mi-
 heb caners, en respirar profon-
 dament, entre un ^{alta gorga} gust ben
 determinat d'acid carbonic, en
^{gorga} ~~sentia~~ ~~esperant~~ ~~esperant~~ en la me-
 inoportada estació, la volta de
 la qual ~~era~~ ^{era} tan alta que
 fugia de la mirada ben am-
 - fondes en el blan del cel.

[illegible]

L' ~~ass~~ ~~de~~ important
de mi, i una mitja
rialla ~~per~~ persistent
que m'adoloria els
muntells de la cara
omplia tot aquell meu
moment de viure.

La presència d'un gran
dia del meu ~~de~~ d' ~~en~~
benta ~~es~~ ~~so~~ bona vent
del meu meu ablen, i
~~de~~ altra vegada sabia
la flis negra de la boca
i ~~ablen~~ la vista
per muntells i ~~de~~ muntells
de hirtosa que no
m'interessava gens, imma-
nent les demostres al

dan que les ven
 atunava de l'equa
 tona davant d
 a, una vintu-la
 idia de que el que
 es fixava, les putan
 favorablement, amb
 l'estona que s'irmanen
 per davant de cada
 quadre. Però una veg
 da que en vaig girar,
 vaig veure el quadre
~~mirant~~ ~~per~~ ~~mirant~~
~~mirant~~ normalment, fun
 mant una creueta
 i amb la creueta ~~mirant~~
 l'altra banda d'allí
 en un no. Però ja

~~sant~~ i en
de l'opinio
ell home que
més de comi
mi, i requin endavant
bé d'una felicitat i
d'una repús inflexible.